

בבית המשפט העליון בירושלים

בג"ץ 9970/05 - ט"ז

בפני: כבוד הרשמת דנה כהן-לקח

מבקשי העיון:

1. הרטבי-בורנשטיין-בסון – משרד עו"ד
2. זאב הרטבי, עו"ד
3. מירה בורנשטיין, עו"ד
4. דוד בסון, עו"ד

העותרים:

1. הוד קדושתו הפטריארך היווני האורתודוקסי, תיאופילוס
2. הסינוד הקדוש של הפטריארכיה היוונית אורתודוקסית
3. הפטריארכיה היוונית אורתודוקסית של ירושלים

נגד

המשיבים:

1. ממשלת ישראל
2. ראש הממשלה
3. השר לענייני ירושלים
4. שר הפנים
5. שרת המשפטים
6. שר החוץ
7. היועמ"ש
8. הפטריארך היווני אורתודוקסי

בקשה לעיון בתיק בית המשפט

החלטה

לפניי בקשה לעיון בתיק בית-משפט בהליך שבכותרת. כבוד הנשיאה ד' ביניש, בהחלטתה מיום 25.2.2010, הסמיכה אותי לדון בבקשה.

1. בעתירה שבכותרת ביקשו העותרים להורות לממשלת ישראל להכיר בעותר 1 כפטריארך הנבחר של הפטריארכיה היוונית האורתודוקסית בירושלים (להלן:

הכנסייה), לצד סעדים נוספים. בשעתו נטען בעתירה כי הימנעותה של ממשלת ישראל מלהכיר בעותר 1, הקשה על ניסיונותיה של הכנסייה לשקם את עצמה מבחינה כלכלית "אל מול שורה של תיקי הוצל"פ וכינוס נכסים שבגדרם מעוקלים ומועמדים למכירה חלק ניכר מנכסיה" (פסקה 2 לכתב העתירה). במסגרת העתירה, פרטו העותרים אודות מצבה הכלכלי הקשה של הכנסייה ונטל חובותיה לגופים שונים. לעתירה צורפו נספחים אשר בשניים מהם – נספחים י"ב וי"ג לעתירה – נכללו מסמכים המצביעים על סכומי חובות ועל כינוס נכסים של הכנסייה. לשם השלמת התמונה, יוער כי ביום 23.12.2007 נמחקה העתירה שבכותרת לאחר שהעותרים הודיעו כי היא התייתרה נוכח קבלת החלטה של ועדת השרים בעניין הפטריארך היווני האורתודוכסי ואישורה על-ידי הממשלה.

2. המבקשים שלפניי הינם עורכי-דין אשר הגישו כנגד הכנסייה וכנגד הפטריארך היווני האורתודוכסי (העותרים 1 ו-3 בהליך שבכותרת; להלן: העותרים) תביעה כספית לבית המשפט המחוזי בתל-אביב (ת.א. 2301/04). המדובר בתביעה לתשלום שכר-טרחת עורכי-דין, בגין שירותים משפטיים שהמבקשים סיפקו לעותרים ושלפי הנטען לא קיבלו תשלום בגינם. במסגרת תביעתם, טענו המבקשים כי הכנסייה מתחמקת באופן שיטתי מתשלום חובותיה, לרבות מתשלום שכר-טרחת לעורכי דין שונים שסיפקו לה שירותים משפטיים, וזאת – כך נטען – בניגוד לתצהיר עדות ראשית שהוגש מטעם הכנסייה לבית-המשפט המחוזי. לטענת המבקשים, הם נזקקים לעיין בתיק בית-המשפט בהליך שבכותרת על-מנת לבסס את טענתם האמורה בדבר התחמקות שיטתית של הכנסייה מתשלום חובות. לדברי המבקשים, יש בידיהם עותק לא חתום של כתב העתירה שבכותרת, ללא נספחיו, ומשם למדו לדעת כי בנספחים י"ב וי"ג לעתירה מצויים מסמכים המעידים על סכומי החובות ועל כינוס הנכסים של הכנסייה. העותרים מעוניינים לעיין בנספחים אלה וכן בכל כתב בית-דין אחר המצוי בתיק בית המשפט והנוגע למצב חובותיה של הכנסייה.

3. העותרים מתנגדים לבקשה. בתגובתם טוענים העותרים כי הבקשה שלפניי היא בבחינת "מסע דיג" מטעם המבקשים. עוד נטען כי המבקשים מנסים לעשות "שימוש ציני במשבר שפקד את הפטריארכיה היוונית, לפני למעלה מ-5 שנים, ואשר חלף, ומנסים דרכו להראות כי המשיבים [העותרים בהליך שבכותרת – ד.כ.ל] הם מתחמקים סדרתיים מתשלום חובות, כאשר כל החובות שהובאו על ידם לידיעת בית המשפט הנכבד, סולקו כולם ואף הוסדרו רוב התביעות שהוגשו כנגדם". בסיום תגובתם הוסיפו העותרים כי היה ובית משפט זה ייעתר לבקשה, הרי הוא מתבקש

להגביל את עיונם של המבקשים "בתנאים [ה]הולמים את חומרת חוסר בתום הלב שבהגשת בקשתם דנא". יוער כי המשיבים 7-1 אינם מתנגדים לבקשה, ואילו המשיב 8 לא הגיש תגובתו.

4. בקשת העיון שלפניי נוגעת לזכות העיון בתיק בית משפט של מי שאינו בעל דין בהליך. המסגרת הנורמטיבית לבחינת הבקשה האמורה מצויה בתקנה 4 לתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקי בית משפט), התשס"ג-2003 (להלן: התקנות). תקנה 4(א) לתקנות קובעת כי "כל אדם רשאי לבקש מבית המשפט לעיין בתיק בית המשפט ובלבד שהעיון בו אינו אסור על-פי דין". תקנה 4(ד) לתקנות מפרטת את השיקולים שעל בית המשפט לשקול בהקשר הנדון, וקובעת כי "בבואו לשקול בקשת עיון, ייתן בית המשפט את דעתו, בין השאר, לעניינו בתיק של המבקש, לעניינם של בעלי הדין ושל מי שעלול להיפגע כתוצאה מהעיון, וכן לסבירות הקצאת המשאבים הנדרשת לשם היענות לבקשה". היקפו של העיון מוסדר בתקנה 4(ו) לתקנות, ולפיה "החליט בית המשפט להתיר את העיון, רשאי הוא לקבוע בהחלטתו כל תנאי או הסדר הדרושים כדי לאזן בין הצורך בעיון לבין הפגיעה אשר עלולה להיגרם לבעלי הדין או לצד שלישי בשל העיון, לרבות השמטת פרטים, הגבלת מספר המעיינים ונקיטת אמצעים למניעת זיהוים של בעלי דין או אנשים אחרים; בית המשפט רשאי להגביל את היקף העיון ולהתנותו בתנאים, אם ראה כי הקצאת המשאבים הנדרשת מחייבת זאת".

כבר נקבע בפסיקתו של בית-משפט זה כי התקנות מתוות מסלול תלת-שלבי לבחינה של בקשה לעיון (ראו: ע"א 8849/01 סבוב נ' פז-גל חברה לשווק בע"מ ואח' פ"ט, נט"5 (5) 385): בשלב הראשון נבחנת השאלה האם יש איסור בדין לעיון בחומר המבוקש. ככל שהתשובה לשאלה זו היא בשלילה, נבחנת בשלב השני השאלה האם העיון מוצדק. במסגרת שלב הבחינה השני, נקודת המוצא היא שלכל אדם זכות עיון נוכח עיקרון פומביות הדיון. לפיכך, הנטל הוא על בעל הדין המתנגד לעיון לשכנע כי אין להתירו בהתקיים טעם כבד-משקל המונע את העיון. עם זאת, כמו כל זכות, גם זכות העיון אינה מוחלטת ולעתים יש מקום להגבילה בשל אינטרסים נוגדים. בין האינטרסים העשויים להצדיק מניעת עיון מצויה הזכות לפרטיות של בעלי הדין, הגנה על סודות מסחריים ועוד. ההכרעה בשאלת העיון מבוססת על איזון בין האינטרסים והזכויות של כל הנוגעים בדבר – מבקש העיון, בעלי הדין, והאינטרס הציבורי. בשלב השלישי, ובהנחה שיש הצדקה עקרונית לאפשר את העיון, נבחנת השאלה כיצד ניתן להגשים את מטרת העיון תוך פגיעה מידתית ככל האפשר בזכויות

ובאינטרסים הנוגדים. במסגרת זו נבחנת האפשרות להגביל את היקף העיון או להתנותו בתנאים, בשים לב בין היתר לסבירות הקצאת המשאבים של בית המשפט.

5. יישום אמות-המידה האמורות בנסיבות המקרה שלפניי, מוביל למסקנה כי יש להעתר לבקשת העיון. מקריאת תיק בית המשפט עולה כי כתבי בית הדין המתייחסים לחובותיה של הכנסייה הם כתב העתירה (המצוי ממילא בידי המבקשים) וכן נספחים י"ב וי"ג לעתירה הנזכרים לעיל, ואשר המבקשים מעוניינים לעיין בהם. לא נטען כי קיים איסור שבדין לעיון בחומר המבוקש. לפיכך, נקודת המוצא הינה כי יש לאפשר את העיון, והנטל על העותרים המתנגדים לבקשה לשכנע כי מתקיים טעם כבד-משקל המצדיק את מניעת העיון. בהקשר זה יודגש כי על המתנגד לעיון בתיק בית משפט להציג הסבר קונקרטי לפגיעה העלולה להיגרם עקב העיון המבוקש, ואין די באמירות כלליות בעלמא (ראו: בג"צ 10076/02 רחנבאום נ' נציב שירות בתי הסוהר (לא פורסם, 22.8.2005); וכן: ע"א 1651/08 עינת נ' ממונה מע"מ גוש דן (לא פורסם, 27.7.2008)). במקרה שלפניי, נטל זה לא הורם. העותרים לא העלו טעם מהותי, בבחינת זכות או אינטרס שלהם העלול להיפגע באופן ממשי עקב העיון בתיק. כל טענתם היתה כי הנתונים המופיעים בעתירה ובנספחיה לעניין חובות הכנסייה, נכונים למועד כתיבת העתירה לפני כחמש שנים, וכי נתונים אלה אינם משקפים את מצבה הפיננסי של הכנסייה ואת החוזרי החובות שלה נכון להיום. בירור הטענה האמורה בדבר מצב חובותיה של הכנסייה במועד הנוכחי, אינו יכול להעשות בהליך שלפניי, וממילא אין בטענה זו אין כדי למנוע עיון והעתקה של הנספחים האמורים. אם וככל שהמבקשים ייעשו שימוש בנספחים הנדונים במסגרת התביעה הכספית שהוגשה לבית-המשפט המחוזי, תהא פתוחה הדרך בפני הכנסייה לטעון בהליך המתברר שם כנגד הרלוונטיות של הנתונים הנכללים בנספחים הנ"ל נוכח הזמן שחלף. גם הטענה לפיה יש לראות בבקשת העיון משום "מסע דיג", אין בה כדי להועיל לעותרים. המבקשים הצביעו על אינטרס לגיטימי לשמו הם מבקשים לעיין בתיק, וללא ספק עמדו בדרישה המינימלית להנמקה כנדרש בתקנה 4(ג) לתקנות (ראו בעניין זה: בג"צ 5917/97 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר המשפטים (טרם פורסם, 8.10.2009)). בהמשך לדברים האמורים יוער כי בפסקה 52 לכתב העתירה שבכותרת, פורטו הליכים משפטיים שונים שהתנהלו אותה עת כנגד הכנסייה, ובכלל זה הוזכרה גם התביעה הכספית שהגישו המבקשים כנגד הכנסייה - היא התביעה לשמה מתבקש העיון בתיק בית המשפט.

6. הנה כי כן, העקרון החוקתי בדבר פומביות הדיון, והעדרו של טעם ממשי מצד הכנסייה בדבר פגיעה מהותית העלולה להיגרם כתוצאה מהעיון המבוקש, תומכים בהיעדרות לבקשה שלפניי בלא להגביל את היקף העיון. כאן המקום לציין כי נספחים י"ב וי"ג לעתירה שהמבקשים מעוניינים לעיין בהם, כוללים דפי חשבון בתיקי הוצל"פ וכן צווי עיקול וכינוס נכסים, תוך ציון שמות של אנשים או גופים להם חבה הכנסייה כספים באותה עת. עוד כוללים הנספחים כתבי תביעות כספיות שהוגשו כנגד הכנסייה על-ידי עורכי-דין שונים בגין אי תשלום שכר טרחה, בציון הסכומים הנתבעים. לכאורה, מתעוררת שאלה האם במתן היתר למבקשים לעיין במסמכים אלה, אין משום פגיעה שלא כדין בזכות לפרטיות של אותם צדדים שלישיים באופן המצדיק את מניעת העיון. בנסיבות העניין, אני סבורה כי יש להשיב על שאלה זו בשלילה. המסמכים האמורים צורפו כנספחים לעתירה שבכותרת שהתנהלה בדלתיים פתוחות, בלא שהועלתה טענה בדבר פגיעה שלא כדין בזכות מוגנת של אותם צדדים שלישיים. פרטי הזיהוי של חלק מהגופים האמורים וכן סכומי החובות הנטענים בענינם, פורטו בחלקם בכתב העתירה המצוי ממילא בידי המבקשים. לפיכך, אינני רואה למנוע את העיון וההעתקה של הנספחים לעתירה. יחד עם זאת, אני רואה להבהיר כי המבקשים אינם רשאים לעשות שימוש בחומר האמור למטרה כלשהיא החורגת מהתכלית לשמה התבקש העיון.

7. אשר על כן, ניתן בזאת היתר לעיון ולהעתקה בתיק בית-משפט בהליך שבכותרת, כמבוקש. מועד העיון וההעתקה יתואם עם המזכירה הראשית של בית המשפט העליון או עם סגניתה. בנסיבות העניין, אין צו להוצאות.

נוכח המועדים הקבועים לדיוני הוכחות בפני בית המשפט המחוזי בתביעה הכספית הנדונה, תמציא המזכירות החלטתי זו לצדדים ללא דיחוי באמצעות הפקסימיליה.

ניתנה היום, כ"ט באדר תש"ע (15.3.2010).

דנה כהן-לקח, שופטת

ר ש מ ת

